

KÄLLMATERIAL

JAN NILSSON

HEMSKHETER

I HOGDAL, LOMMELAND

OCH TJERNÖ

NÅGRA UTVALDA BROTT BEGÅNGNA MELLAN ÅREN
1850 OCH 1900 I VETTE HÄRAD BOHUSLÄN

23. TILLGREPP AV HUMMERTINOR

INTRÄFFAT: 1898

GÄRNINGSMÄN: VERNER ANDERSSON, KIHLE, SYDKOSTER
HANS HENRIKSSON, KIHLE, SYDKOSTER

Utdrag ur domboken från Vette Häradsrätt.
Innehåller alla ingående handlingar i aktuellt mål.

Själva protokollsanteckningarna i domboken har vit bakgrund.

Till protokollet bilagda handlingar har grå bakgrund.

Originalhandlingarna kan till vissa delar vara svåra att tyda. Dels kan det bero på bläckfläckar, bortrivet papper eller att inbindningen av domboken gjorts så att ena kanten av en handling blivit "osynlig". Renskrift av texterna har gjorts så långt det är möjligt. Där texten ej kunnat tolkats, har ett frågetecken angetts.

Varje protokoll eller handling inleds med ett id-nr, ex. (v278495.b12480.s2469). Detta nr är ett id som används av företaget Arkiv Digital, när de katalogiserar och lägger ut materialet på internet. Du kan själv, med hjälp av detta id, söka fram aktuellt material på internet, men du måste då prenumerera på tjänsten. En sådan prenumeration kan lösas direkt på Arkiv Digitals hemsida.

Jan Nilsson

v281438.b1920

1899 den 6 juni

No 32

Kronolänsmannen F V Bendroth har å tjenstens vägnar till tinget låtit inkalla dels Verner Andersson i Kihle att ansvara för olofligt tillgrepp dels ock fiskarne Henrik Olsson och Johan Martin Emanuelsson från Anholmen i Hvaler Norge att enligt orden i stämningen såsom målsegerare höras i mål mot Verner Andersson å Syd Koster tilltalad för stöld af hummertinor å Hällegrunden och då detta mål uppropas tillstädeskomma i åklagarens närvaro målsegaren Henrik Olsson personligen och svaranden genom lagligt befulmäktigt ombud Herr e.o. Hofrättsnotarien Carl Thelander i Strömstad men målsegaren Johan Martin Emanuelsson låter sig icke afhöras, oaktadt han enligt Norsk myndighets intyg skall hafva på det sätt erhållit del af den å honom utfärdade stämningen till tinget att densamma blifvit der den 20 sistl Maj kl 1 e.m. Johan Emanuelssons frånvaro tillställd hans hustru för att honom vid hans hemkomst delgifvas.

Åklagaren uppvisar åtskilliga från Konungens Befallningshafvande i länet honom tillhandakomna handlingar hvaraf inhemtats att målsegarne angifvit sdn för att hafva från dem olofligen tillgripit åtta hemmertinor derest sex tillhört Henrik Olsson och de två öfrige Johan Martin Emanuelsson äfvensom att Norska myndigheter velat göra troligt att den plats der målsegarne förlorat ifrågavarande hummertinor tillhört norskt område.

Sdns ombud bestrider att ingå i svaromål å stämningen enär det icke är utredt att åtalade tillgreppet egt rum inom Sveriges rike och att det således är ovisst huruvida åtalade brottet bör handläggas af svensk eller norsk domstol.

Till genmäle härå åberopar åklagaren en de i målet ingifna handlingarna bilagd skrifvelse så lydanade:

“Till Konungens Befallningshafvande” etc

Litt A

Å denna skrifvelse har Konungens Befallningshafvare tecknat en så lydanade resolution:
“Enär Konungen Befallningshafvanden i enlighet med Lots Kaptenens yttrande anser Hällegrunder belägna å Svenskt område öfversändas handlingarna till Kronofogden i Norrvikens fögderi som anmodas att vid verderbörilig domstol efter sig företeende omständigheter åtala Verner Andersson för den i statsadvokaten i Akershus icke Smaalenenes lagsogne inneliggande skrifvelse omnämnde förseelse”

Härjemte företer åklagaren ett af ?? under år 1898 uppgifvet svenskt sjökort hvarå grundet Grisslebådarne finnes upptaget och skall enligt åklagarens uppgift åtalade tillgreppet hafva skett vid nordliga kanten af detta grund å den plats som å sjökortet är utmärkt med ett rött kors.

Efter anteckning häraf afsäges följande

Beslut

HdRn anser den plats der ifrågavarande hummertinor skola varit utlagda tillhör Svenskt område, hvadan sdn förständigas att ingå i svaromål å stämningen.

Nu genmäler sdns ombud att då sdn och Hans Henriksson i Kihle en dag i Oktober månad 1898 begifvit sig ut till Grissbådarne för att draga sina egna der utlagda hum-

mertinor kommo de i besittning af två andra tinor som icke voro dem tillhöriga der-vid så förhöll sig att först medföljde en af de främmande hummertinorna som med en tågända fastnat vid sdn's tinor och saknade både flöte och märke hvadan sdn och Hans Henriksson ansågo densamma som värdelöst vrak men satte tinan i stånd och utlade den försedd med svarandens märke bland hans öfriga tinor. Senare vid samma tillfälle anträffades en annan tina som visserligen var försedd med flöte men som inga andra tinor syntes till trodde sdn fortfarande att förenämnda två hummertinor blifvit öfvergifna af sina egare och att de som vrakgods kunde opåtaladt omhändertagas. Närvarande målsegaren anförde att han visserligen icke personligen deltagit i hummerfisket med ifrågavarande tinor men sex af dem voro hans tillhörighet och hafva de fiskare som skötte fisket omtalat att de en dag under September månad 1898 funno de af dem utlagda hummertinorna sänkta af andras fiskares äfven dessa lagda tinor men att Olssons folk tog upp samtliga tinorna och lade åter ut dessa båda dertill hörande tinor blifvit så ordnade att tinorna obehindradt kunde af hvarandras egare upptagas. Då samma fiskare efter några dagar återkommo för att vittja tinorna så voro alla dem som tillhörde målsegaren försvunna och tror Henrik Olsson att sdn tillegnat sig alla de för målsegarne bortkomna åtta tinorna. Henrik Olsson yrkar alltså icke blott ansvar å sdn utom äfven ersättning med tre kronor för hvarje hummertina samt dessutom för den hummer som antagligen kunnat med tinorna fångas hvilken senare ersättning målsegaren beräknar till tio kronor för hvarje tina. Sdn's ombud bestrider värdet på den förslagsvis beräknade fångsten hvarefter åklagaren anhåller om uppskof för målets närmare utredning.

Utslag

afsagdt den 31 Juli 1899

HdRn utställer målets vidare handläggning till andra rättegångsdagen af nästa lagtima ting i häradet då målsegarne, om de vilja, i saken höras och sdn personligen vid äfventyr af hemtning skola tillstädekomma inför HdRn, åklagaren med bevisning försedd.

v281438.b1920

No 32 Litt A

Till Konungens Befallningshafvande i Göteborgs och Bohuslän.

Vördsamt får jag härmed återställa Statadvokaten i Akershus och Smaalenenes Lag-sogne till Konungens Befallningshafvande afgifna framställning i anledning af att svenske fiskaren Verner Andersson från Lindås å Sydkoster skulle hafva stulit hummertinor, hvilka norska fiskarena H Olsson och Johan Emanuelsson från Anholmen skulle hafva utlagt å Hellegrunden i närheten af Grisbådarne, öfver hvilken framställning Konungens Befallningshafvande anmodat Lotskaptenen i Göteborg att lemna upplysning huruvida Hellegrunden äro belägna inom svenskt eller norskt område.

Med anledning häraf får jag vördsamt anföra att då jag nyligen i tjänsteärende besökte Nordkoster anmodade jag den af ofvan omförmälda norske fiskare omnämnda svenska fiskaren Carl Ludvig Beckman, som tillika är lotslärling och hans kamrat i fisket, Axel Pettersson, båda från Nordkoster, att uppgifva hvarest Hellegrunden äro belägna, men att hvarken de eller flera andra tillfrågade fiskare kände något eller några grund med det namnet; att såväl Beckman som Pettersson förklarade att omförmälda norska fiskares hummertinor voro utsatta ungefärligen en kabellängd norr om 2,1 meters grundet af Grisbådarne och i elfva famnars djup hvilket grund likasom öfriga af Grisbådarne tillhöra Sverige och äro omslutna af svenska sjömärken och alltid ansetts såsom svenskt område; samt att ifrågavarande norska fiskare icke allenast fiskat hummer på för dem

icke tillåtet ställe utan äfven under tid då hummerfisket i Sverige är förbjudet. I sammanhang härmed får jag vördsamt öfverlemna ett sjökort, hvarå jag med rödt bläck utmärkt dels vattengränsen mellan Sverige och Norge, och dels det ställe i Grisbådarne, der de norska hummertinorna skulle hafva varit utlagda.
Göteborg den 1 Mars 1899.

v281438.b3310

1899 den 18 Oktober

No 39

Då till vidare handläggning företages det från sista tinget uppskjutna, under No 32 i då förda Dombok antecknade målet emellan Kronolänsmannen F W Bendroth, åklagare, och Verner Andersson i Kihle, svarande angående ansvar för olofligt tillgrepp af hummertinor, tillstädeskomma Kronolänsmannen Bendroth att åtalet utföra och svaranden personligen, årföljd af Hofrätts e.o. Notarien Carl Thelander såsom rättegångsbiträde, haremot målsegarne icke låta sig afhöra.

I saken hörd, hänför sig svaranden till sin de i målet från Konungens Befallningshafvande i Länet tillhandakomna handlingar bilagda skrivelse, som är af denna lydelse:

"Till Konungens Befallningshafvande i Göteborg.

I anledning af det klagomål som emot mig blifvit anfördt, att jag på norsk grund olofligen tillegnat mig hummertinor, tillhörande H Olsson och Johan Emanuelsson, Anholmen. Får jag upplysa att jag icke efter nuvarande gränsreglering tillegnat mig någon främmande hummertina på Norsk grund, hvilket jag kan bevisa som en falsk beskyllning. Men erkännes att jag på svensk grund bland mina utlagda hummertinor kommit i besittning af tvänne främmande hummertinor på så sätt, att jag drog en af mina utlagda tinor med densamma följde en främmande hummertina utan flöte eller märke, men som med en vidhängande tågände virat sig om min egen hummertina. Denna ansåg jag som ett obetydligt vrak som ej var värdt att anmäla, hvarför jag reparerade den och lade ut som min tina.

Samtidigt uppdrogo vi (jag och min båtkarl) en hummertina med ett främmande flöte, som jag obseverat flera dagar ligga bland mina dylika och af märket framgick att den inte tillhörde någon svensk fiskare här omkring och derigenom ansågs som ett obetydligt vrak, hvarför min kamrat bortskar det gamla märket och ditskar ett nytt mitt märke inte anande att Norska fiskare lade ut sina hummertinor på Svensk grund.

Nyssnämnda tvénne hummertinor af främmande beskaffenhet äro de enda jag haft någon beröring med, och fritager jag mig från brottslig afsigt och dermed förenadt ansvar.

Kihle å Sydkoster den 5 December 1898.

Verner Andersson

Lindås"

Efter uppläsande häraf tillägger svaranden, att de tvenne främmande tinorna påträffats, efter hvad sdn vill minnas, den 3 Oktober sistlidet år vid Grisbådarne inom område som alltid räknats där svenskt derå norrmän icke hade någon rätt att idka fiske; att sdn lagt agn i de begge tinorna och derpå satt ut dem i sjön; att vid vittjandet, som skett någon dag derefter, någon hummer icke funnits i tinorna; samt att sdn vid hemkomsten från fisket omtalat för personer, han råkat, att tvenne främmande hummertinor påträffats.

Derpå anhåller åklagaren om vittnesförhör med Fiskaren Hans Henrik Henriksson i Kile och Lotslärlingen Carl Ludvig Beckman å Nordkoster; Och enär på fråga jäf emot dem

icke förekommer få de aflägga vittneseden, om hvars vigt de erinras, derpå de, hvar för sig, höras samt berätta:

1. Hans Henrik Henriksson: att vt varit svaranden följaktig vid ifrågavarande fiske vid Grisbådarne, dit de begifvit sig någon af de första dagarne i Oktober 1898 för att draga upp sina egna utlagda tinor; att då de dermed varit sysselsatta de observerat ett enstaka liggande flöte, men till en början ej fäst sig dervid; att de vid uppdragandet af de egna tinorna jemväl fått med upp en främmande tina, hvars lina insnärjt sig uti tinorna till deras egna tinor och ej varit försedd med flöte;

att de dragit loss tinan och upptagit den främmande tinan i båten; att de derpå begifvit sig till det ställe, der först omvitnade flöte låg och dragit upp den dertill hörande tinan; att denna tina, hvars flöte var försedt med ett för vt och sdn alldeles okänt märke, befunnits lika med den främmande tina, som ej haft något flöte och som de vod uppdragandet af de egna tinorna fått med upp i båten;

att sedan vt täljt bort det främmande märket å flötet och ditskurit svarandens märke V A, dervid svaranden dock yttrat "det var inte bra ty det kan bli galet" svaranden lagt agn i de begge tinorna och utsatt dem i sjön;

att vt ej kan erinra sig, om vt och sdn vittjade dem men vill tro, att så en gång varit förhållandet;

att någon hummer emellertid icke fångats uti dem;

att, då vt o sdn återkommit i land, de för personer, med hvilka de sammanträffat, omtalat, att de påträffat främmande hummertinor;

att det aldrig varit meningen att behålla tinorna, som gifvetvis hade återställts till egare, om sådan anmält sig;

att, då vt och sdn voro på fisket, de saknat all kännedom om, att norska fiskare förut varit å samma ställe och fiskat;

att då de hemkommit, de af befolkningen å Koster fått höra, att så varit förhållandet;

att vt emellertid trott, att tinorna tillhörde norrmän, och att vt, när desamma sakna all rätt till fiske å ifrågavarande plats, ansett att det varit likgiltigt om tinorna ånyo utsatts i sjön;

att vt som under tjugo års tid idkat fiske å ifrågavarande farvatten, ej sett att norska fiskare gått så långt söderut som det ställe, der de främmande tinotna påträffades;

att nämnda område i vts hemtrakt alltid ansetts för svenskt, der norrmän saknade all rätt att idka fiske;

samt på frågor att vt förr aldrig sett eller hört talas om, att så långt ut som å ifrågavarande område utlagts enstaka tinor;

och att vid Grisbådarne tinor brukat utläggas samlade 8 till 15 stycken; och

2. Beckman: att någon dag på hösten 1898, efter hvad vt vill minnas i Oktober månad, då vt och en kamrat till vt Axel Pettersson varit ute på fiske, de norr om Östra Brottet vid Grisbådarne mött tvenne för dem okända norrmän, som kommit seglande fram till dem;

att de begge norrmännen gifvit sig i tal med dem och frågat dem efter deras namn;

att jemväl vt och vts kamrat frågat norrmännen hvad de hette;

att de visserligen svarat härpå, men att vt icke uppfattat namnen;

att vt sedermera hört uppgifvas, att de begge norrmännen voro samme personer, som målegarne i målet;

att vid samtalet norrmännen yttrat, att de lagt ut åtta tinor och att vt vill minnas, att de sagt, att de återfunnit endast en tina;

att norrmännen jemväl nämnt, att deras märke blifvit bortskuret och annat ditsatt;

samt att de tillika frågat, hvilken egde märket V A, hvartill vt genmält, att det vore

Verner Andersson eller samme person som nu är svarande i målet.
Upprepadt och vidkändt.

Beckman fordrar ersättning för sitt inställelsebesvär och tillerkännes honom sådan att utgå af allmäna medel, med iakttagande deraf, att traktamente för en i och för vittnesbesväret tillsatt dag beräknas till en krona 50 öre.

Hörd med anledning af vittnesmålen förklarar svaranden sig icke hafva något att deremot erinra, hvarefter Åklagaren förmäler sig icke kunna underlåta yrka ansvar å Hans Henrik Henriksson för samma förseelse, som den, för hvilken svaranden är åtalad.

I saken hörd, bestrider Hans Henrik Henriksson åtalet på samma grunder som hans medsvarande anfört, men förklarar sig på fråga vidhålla riktigheten af hvad han såsom vittne i målet uppgifvit, hvarjemte han tillägger, att han varit svarandens följaktig vid fisket "mot part" och icke egt del i några tinor.

Rättegångsbiträdet Thelander anmärker att, då utlagda tinor brukar vara samlade å en plats, sdn hade allt skäl att betrakta de tvenne främmande tinorna som öfvergifna och vrakgods, helst som den ena af dem saknade flöte och märke å den andra tinans flöte icke begagnades af någon fiskare å Koster; att vid detta förhållande endast kan läggas sdn till last, att de underlåtit att lysa fyndet såsom hittegods; att, äfven om de främmande tinorna icke kunna betraktas som hittegods, sdn genom sitt förfarande att bemäktiga sig dem, icke, vid hvad i målet blifvit upplyst, kunna anses hafva haft någon brottslig afsigt; att under nämnda förutsättning endast kan föras dem till last, att de, då norske undersåtar sakna all rätt till fiske å ifrågavarande område, genom bemäktigande af tinorna gått myndigheterna i förväg och sålunda förgått sig mot bestämmelsen i 10 Kap 20§ Strafflagen; och påpekar Thelander till sist till ådagaläggande af sdn skuldlöshet, att desse ingalunda förtegat, att de bemäktigat sig förenämnda tvenne tinor, utan berättat detta för personer, de råkat.

Åklagaren öfverlemnar derpå målet till Rättens afgörande under yrkande om ansvar å svarandene för hvad de i målet låtit lemna sig till last, hvarjemte åklagaren fordrar ersättning för kostnader för stämningens delgifvande med målsegarne enligt denna räkning:

"Regning

*For reise til Anholmen, hvor fortyndt stevningen for Henrik Olsson og Johan Martin Emanuel-
elsen at mode ved Vette Herreds Thing i Strömstad Sverrige Mandag 5 Juni forstkommend i
sagmod Verner Anderssen Sydkoster tiltalt for Tyveri af Hummertiner paa Hellegrunden, tilkom-
mer mig*

12 Kilm Landveie á 20 öre Kr 2:40

10 Kilm Baadskgds á 40 öre 4:00

Kostgodtgjorelse 3:00

*-----
Kr 9:40*

ni kroner fireti öre

*Det attestere at Reisen aer foretaget ad korteste vei, at de ikke paa Reisen har varet adgang til at
utføre flere Foretringer end skeet og saaledes ikke adgang till Fordelning af udgifterne. Reisen
paabegyndes kl 9 Form. och endes kl 4 Eft. Hvaler Lenmandskontor den 23 Mai 1899
H M Hansen"*

Svaranden deremot begära uppskof med målet för att varda i tillfälle få medelst vittnens hörande styrkt, att de vid hemkomsten från fisket tillkännagifvit för personer, med hvilka de sammanträffat, att de påträffat förenämnda främmande hummertinor. HäradsRätten förklarar sig vilja vid tingets slut afgifva vidare yttrande i målet, hvarefter å sista rättegångsdagen den 22 derpå följande December afsäges följande

Beslut

Enär svarandenes begäran om uppskof icke skäligen kan förvägras utsätter HdRn målet att åter förekomma å andra rättegångsdagen af nästa lagtima ting med häradet, då målsegarne, om de vilja, i saken höras och svarandene i åklagarens närvaro skola iakttaga inställelse, börande svarandene dervid vara beredda att andraga och styrka allt hvad de vidare i målet akta nödigt, vid äfventyr att vidare rådrom för sådant ändamål dem icke beviljas och målet i befintligt skick afgöres.

v281439.b1210

1900 den 21 Februari

No 71

Till förnyad handläggning företog nu HdRn det från sistlidet ting uppskjutna och under No 39 i då förda dombok antecknade målet emellan Kronolänsmannen F W Bendroth, åklagare, fiskarne Henrik Olsson och Johan Martin Emanuelsson från Anholmen i Hvaler, Norge, målsegande, samt Verner Andersson och Hans Henrik Henriksson i Kihle, svaranden, om ansvar och ersättning; och härvid inställde sig i närvaro af åklagaren svarandene Verner Andersson genom e.o. Hofrättsnotarien Karl Thelander i Strömstad på grund af fullmakt.

Målsegandena och svaranden Hans Henrik Henriksson läto sig deremot icke afhöra.

Ombudet Thelander uppgaf, att han önskade få såsom vittnen i målet afhörde Lotsåldermannen Edv Engelbrektsson och Karl Olsson, båda från Nordkoster, men att han erhållit uppgift å vittnena så sent, att desamma icke kunnat instämmas till tinget. Ombudet anhöll därför om uppskof till nästa ting, emot hvilken anhållan åklagaren sade sig icke hafva något att erinra.

Vid tingets slut den 30 april 1900 afsades följande

Beslut

Målet anstå till andra rättegångsdagen af nästa lagtima ting i häradet, då svarandena skola tillstädeskomma i närvaro af åklagaren och visa sig hafva i laga ordning inkallat ofvan uppgifna såsom vittnen åberopade personer, vid äfventyr att vidare uppskof för sådant ändamål icke kommer att beviljas.

v281439.b2390

1900 den 6 Juni

No 62

Vid upprop till förnyad handläggning af det från sistlidet ting uppskjutna och under No 71 i då förda dombok antecknade målet emellan Kronolänsmannen F W Bendroth, åklagare, Fiskarne Henrik Olsson och Johan Martin Emanuelsson från Anholmen i Hvaler, Norge, målsegande, samt Verner Andersson och Hans Henrik Henriksson i Kihle, sdn, om ansvar och ersättning, tillstädekom i närvaro af åklagaren å svarandesidan e.o. Hofrättsnotarien Carl Thelander i Strömstad, som uppgaf, att han på ombudet Verner Anderssons begäran vid sista rättegångstillfället begärt uppskof i målet för att få de förut uppgifne vittnena, som svaradene då icke kunnat instämma, afhörda i målet. Då emellertid ingendera sdn sedan dess låtit sig afhöra, sade sig ombudet Thelander icke hafva annat att göra än att öfverlemna målet, dervid han åberopade hvad han förut anfört. Sedan jämväl åklagaren för sin del öfverlemnade målet afsades vid tingets afslutande den 11 Augusti följande

Utslag

v281439.b2520

1900 den 11 Augusti

No 75

Uti målet under No 62 här ofvan afsades följande

Utslag

Enär emot sdn icke förekommer annat än, hvad de sjelfva medgifvit, eller att i Oktober månad 1898 under vittjandet af sdn Verner Andersson tillhöriga, vid grundet Grisbådarne utsatta hummertinor, dels en främmande hummertina, hvars tillhörande lina saknade flöte, medföljt vid uppdragandet af en egen tina dels en annan tina, försedd med ett för sdn okänt märke å flötet, befunnits ligga i närheten af de egna tinorna å svenskt område och därför af sdn uppdragits, samt att, sedan märket å sistnämnda flöte bortskurits och tinorna försetts med agn, desamma blifvit af sdn ånyo utsatta; ty och som sdn icke äro öfvertygade att vid tillfället hafva haft anledning anse de båda tinorna annat än som hitlagda och sålunda hvarken att hafva med kännedom om annans eganderätt till tinorna desamma sig tillegnat eller att i sistnämnda afsigt hafva försett den ena tinans flöte med sdns Verner Anderssons märke, men sdn deremot underlåtit att som hittegoods i vederbörlig ordning lysa tinorna, hvilkas värde får anses hafva utgjort 2 kr 50 öre stycket och med hvilka, såvidt visadt blifvit, någon fångst vid tilfället icke gjorts, finner HdRn sig endast kunna på det sätt bifalla åtalet, och sdn, jemlikt 22 Kap 19§ SL för deras nämnda underlåtenhet dömas att hvar för sig böta tinornas dubbla värde med 10 kr, hvilka böter tillfalla Kronan. Derjemte förpligtigas sdn ej mindre ersätta målsegandena hummertinornas värde med 5 kr än äfven återgålda kostnaden för målsegandena inkallande och vittnet Carl Ludvig Beckmans inställelse.
(Besvärshänvisning)